„ЗАСТАВА“ излази редовно: с вдом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у злату)
за годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте обичних ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 79. У Новом Саду у недељу 27. маја 1890. ГОДИНА XXV.

МАЛО СВЕТЛОСТИ ПОСЛЕ САБОРА.

Давно су већ прошли избори за наш народно-црквени сабор, па и исти је завршио своје прво заседање у коме је изабрао митрополита-патријарха. О оба речена момента је било говора на све стране; оба су оцењивана на све могућне начине, тако, да је већ скоро зазор исто поново потрзати. Па ипак ево изалазимо са овим ретцима, пошто држимо, да ћемо бар у неколико расветлити оно, што је још остало тамно. Држимо, да ћемо расветлити држање оних посланика, који при избору црк. и народне поглавице, не гласаше, а тај свој поступак мотивоваше тиме, што није потврђен штатут за избор митрополита-патријарха. Исто пак учинише браниклије чисте крви, и да су после тога детињастог корака ћутали, свет би их осудио, па би ствар с тим легла. Но они се још и сада размећу својом свешћу, тактом, родољубљем и т. д. и све поткрепљују баш тим својим кораком. Па шта је у ствари? У ствари је то, да је њихово негласање, као и мотивација, опасан и ништав изговор, којим би се највише могло шкодити самој ствари, кад би се то озбиљно узело. Опасан је с тога, што по тој лођици не би требало бирати митрополита-патријарха све дотле, док не буде потврђен дотични штатут. Исто би заиста била опасна игра, јер ако то нигда не би било, онда се не би нигда могао бирати црк. и народни поглавица, и куд би то одвело?! Тиме се уједно пориче важност самим привилегијама на основу којих наш народ има право да слободно бира митрополита-патријарха, што је толиком праксом освештано. А то тек не сме ни један озбиљан човек признати, пошто би се тако огрешио о сен својих старих, који за те светиње гинуше. Па кад се ипак нашло људи, који то учинише, онда заслужују сваку осуду, тим више, што то урадише из пусте сујете!

Но да видимо да ли је то држање заиста начелно, као што се још непрестано са извесних страна тврди, или је само ништав изговор. Ми отворено тврдимо, да је последње, а то поткрепљујемо тиме, што су дотични једва чекали да се сабор састане и да се изабере црк. и народна поглавица. Речено потврђује њихов орган, који је у сваком броју о томе доносио чланке и белешке из најбољих пера својих по избор сарадника, о чему ће се сваки уверити, ко дотично прочита. Но осим тога, нека је наведено још нешто, што до сада није било познато, а изнео је човек, који води главну реч међу људима око „Браника“. Наиме, био је и по овоме крају разнешен глас, да је потврђен штатут за избор митрополита-патријарха, који су неки узимали озбиљно, а неки су га сматрали као какву варку. Но све је разуверио г. др. Илија Вучетић приликом свога бављења у Меленцима, јер он је тамо донео вест, да штатут није потврђен. Но поред свега тога је он за ручком код злогласног тамо меленачког адвоката Ђоке Николића, пред више сведока, тврдио, да је први посао сабора да бира митрополита-патријарха, те да постојећим нередима на пут стане. Рекао је још, да ће „народна странка“ остати досљедна, те ће пре свега бирати епископа Стојковића, а ако исти не буде потврђен, да ће бирати епископа Живковића, па ако и он не би био потврђен, то ће „народна странка“ оставити себи одрешене руке. У томе правцу је после говорио и на скупу у општинској кући, с том разликом, што је тада у говору већ био завијенији, што такођер има свога узрока. И после свега тога у сабору не гласа за то, што није потврђен штатут за избор митрополита-патријарха, и у „Бранику“ пише чланке те своје негласање правда. Па шта излази отуда? Излази то, да је г. др. Илија Вучетић знао пре сазива сабора да штатут за избор митрополита-патријарха није потврђен, и да је он поред свега тога био за то, да се бира црквена и народна поглавица, а после се ипак у избор није упустио, што у другим чланцима правда. По томе излази: да је тада говорио неистину, а сада истину пише, или, да је тада говорио истину, а сада неистину пише, јер једно друго потире. Па исто важи и за његову странку, јер оно што је познато вођи, мора бити познато и странци, и по томе је и за последице одговорна заједно са својим вођом. И кад то стоји, онда излази брука, којој нема равне у повесници странака, јер ако важи прво, т. ј. да је требало избор митрополита-патријарха обавити, онда су у истоме морали учествовати, а ако важи друго, т. ј. да се није требало у избор упуштати пре потврде дотичног штатута, онда таки нису се требали дати ни бирати, јер им онда у сабору није било места. Па ипак су се баш они највећма о мандате отимали, и нису бирали средства ни начина само да се истих дочепају. А исто ће се, држимо, и сувише јасно показати баш избором самог њиховог вође дра Илије Вучетића, те овим износимо што нам је у тој ствари познато.

Али кад се већ и те ствари дотичемо, морамо почети мало издаље, јер ће се тако ствар боље моћи разумети. С тога примећујемо, да је г. Паја пл. Еремић примио пре неколико година од саборског одбора манастирске рачуне на супер-ревизију. Он је исти посао обавио и за сваки манастир саставио опширан извештај, а на основу истих је израдио главни извештај, који је после у „Застави“ штампан. О тога су се против њега дигли поједини чланови саборског одбора, а понајвише баш главом др. Илија Вучетић, те је у тој ствари дошло чак и до интерпелисања, у седници саборског одбора. Па шта више, кад је после г. Паја пл. Еремић као изасланик поднео своје извештаје о пустошењу дальског властелинства и предлагао нужне мере, није ништа чињено с тога, што је то баш он подносио. Па ни на томе није остало, него је тајно рађено чак на томе, да г. Паја пл. Еремић не буде изабрат у сабор, па по томе ни у саборски одбор. И то се протезало све до избора посланика, када се ствар друкчије окренула, те су омраженог г. Пају пл. Еремића наједанпут почели обожавати. Требало је осигурати мандат дру Илији Вучетићу, те су господа тражила, да им г. Паја пл. Еремић уступи Кикинду, а кад то није ишло, онда су тражили да му барем осигура избор у Врањеву, што је после и било. И тако се види, да је др. Илија Вучетић примио мандат из руку г. Паје пл. Еремића, дакле из руку оног човека, кога је мрзио, и против кога је радио, из руку свога противника!! Па да су дотична господа и после мировала и опет би их осудили ми, којима је цела ствар била позната, па би се на томе и свршило. Но они се и опет почеше разметати са својом сјајном победом, популарношћу и т. д. што би чинили и даље, да им није доскочено. А то је учињено у 41. бр. „Заставе“ где стоји, да је г. дра Илију Вучетића изабрао г. Паја пл. Еремић, те се дотични изборници позивају да то опореку, ако није истина. Но на то очевидно изазивање, нису господа ништа одговорила, чиме су речено потврдила по ономе: „Ко ћути тај признаје“. Али у томе случају је свакако требао проговорити сам др. Илија Вучетић, те позвати своје бираче да се изјасне: јесу ли га бирали за то што су чланови српске нар. слободоумне странке и што је он „опробана“ снага, или за то што је то била воља г. Паје пл. Еремића? Но кад то не учинише дотични изборници, као ни њихов изабраник, то, држимо да ствар ипак не треба да легне, треба да се расветли. С тота овим и ми позивамо меленачке изборнике да се изјасне: јесу ли бирали др. Илију Вучетића из уверења, по програму срп. нар. слободоумне странке, или што је то била жеља њихова ментора из В. Кикинде? Да, позиваме их да се изјасне, или за једно или друго, да се приволе једном или другом царству, јер иначе или варају свога изабраника или свога ментора. А њих у првој линији позивамо с тога, што су они сви од реда гласали за дра Илију Вучетића; што су они повукли за собом Тарашане и Куманчане; што су изабранику приређивали дочеке; и што се хваставше, да су га управо они изабрали. По томе су они у целој ствари били „вође“, па је право, да први и проговоре. Ми дакле чекамо одговора, господо, чекамо . . . дела на посао!

У колико пак дотична господа не би одговорила (знате, они обично држе испод свог достојанства да одговарају, кад год су е разловима стерани у — буџак) то позивамо самог дра Илију Вучетића да у тој ствари узме реч, те да горње чланове „срп. нар. слободоумне странке“ (тако сами о себи веле међутим њиков изабраник вели да је члан „народне странке“, па које је истина!?) позове да се изјасне. И ми се надамо да ће он то учинити, јер заиста неће ни један човек трпити, да му се јавно каже да је дошао до мандата из милости, па то не треба да трпи ни он, који је уједно вођа „солидних елемената.“

Све ето што важи за избор дра Илије Вучетића, важи мање више и за изборе осталих чланова његове партије те није нужно све ни наводити, јер какав светац таки и тропар, а какав вођа така и партија.

Врањево 24. маја. =

Наша саборска већина и „Еђетертеш.“

У 147. броју „Еђетертеша“ изашла је кратка ал значајна белешка једна, која говори о српском новинарству, а одређује уједно и задаћу садање саборске већине. Задаћа ова не да се ни замислити без суделовања нашег патријарха Георгија и краљ. комесара барона Николића. Задаћа ова, коју мађарски орган овим факторима намењује, не служи на част већини а противи се неоспорним правима народа српског. Но она има симптоматична значаја и ми ћемо се на њу осврнути. Белешка носи наслов: „Српска журналистика у Угарској“ и гласи у преводу овако:

„Српски народ у Угарској досиже до скоро један милијон житеља а имаде шест политичких листова. Од ових имаде претплатника: „Застава“ 900, „Браник“ 1100,

---

ЛИСТАК.

„НЕКАД БИЛО!“

Воз из Хофа баш овај час ројури на бамбершку станицу.

„Инголштат — Регенсбург — Минхен — у кола,“ викну кондуктер у чекаоницу прве и друге класе.

Путници појурише на врата. Соба остаде празна. Један средовечан човек, што је иза свију изостао, потрча нагло к перону.

И већ пружи кондуктеру своју карту — карту друге класе, што је извадио до Минхена — да га смести, кад за' му се поглед заустави на једној женској, што је седила за сближњим столом задубљена у једну књигу.

Беше ли то каква чаробна сила на племенитом и пуном духа лицу, што се видело над књигом, беше ли то какво сећање или можда обадвоје, што човека на месту приковa.

Тек — страсно „Ванда — Ванда!“ очаче му се на један пут са усана; пружену карту хитро трже натраг; кондуктер затвори врата махајући главом; воз одјури у остави за собом једног путника, који се спусти на столицу укочено гледајући женску, што је према њему седила и читала.

„Ванда!“ Овај пут одјекну само у њему и то тихо — са свим тихо, али је она ипак разумела; овај безгласни уздах, јер на један пут диже главу и два прна, чудновата она погледаше у странца, што је према њој место заузео.

Странац!? — Не, није могућно, јер и ако не поздравише једно друго, устаде она на један пут. И можда само да сакрије руменило, што јој се, које од изненађења, које од љутине, прели преко лепог лица, запита једног железничког послужитеља, који баш у тај мах уђе, када одлази први курирни воз у Нирнберг.

„Чекаћете, госпођице, још читав сахат,“ био је одговор.

Госпођица климну главом.

„Па и тај ће сахат проћи!“ рече као за себе. За тим враћајући се своме месту, а свога сапутника не удостојивши више ни једног погледа, извади из свог сандучића хартију, перо и мастило и поче писати.

Човек, што је седио према њој, пратио је потледом сигурне потезе беле женске руке, и када у пола затвори очи, чињаше му се, као да се сва мала, бела рука опет губи у његовој и као да опет стоје обадвоје уврај шуме. Свуда високо тишина, само се чује једна шева како летећи изнад поља пева своју вечерњу песму. За тим и она умукну, само се још чује тихо пирћање ветрића и жубор лишћа, а у вечерњем сутону њих двоје једно поред другог у милом загрљају.

Ej, што је у тајни забравио оно вече уврај шуме.

Ej, што је у загрљају једне нимфуше, којом се брже-боље сженио, преварио драгани верном. И што да мора рећи о својој празној судбини, коју је сам себи припремио: „сад је тако!“ — а о срећи, коју је имао: „некад било!“

А она? Она, коју је после десет година први пут сусрео, шта је с њом било? Мирта јој није хтела у животу да цвета, а она је онда одважно пружила своју белу девојачку руку за лавориком.

И он стаде мислити, шта је осећао кад је овде онде у листовима читао име своје некадање драгане — која је умела боље него много која друга речју и сликом, да искаже бол своје душе.

Али данас, данас — шта би то могла писати у часу новог састанка. Лист за листом се пуни, а он је укочено гледао у малу руку — и гледао је на листове, док не прође сахат.

„Нирнберг — Фирт — у кола!“ зајечa глас кондуктеров.

Она скочи и баш хтеде закључати у сандук оно што је за овај сахат написала, али осети где јој неко обухвати десницу — и тихо, страсно молећи зајечa на један пут у њеном уху:

„Дајте, Ванда — дајте ми, што сте овог сахата мислили — сањали; то је ваш последњи извештај човеку, коме се срећа никад више није насмејала, од како вас је изневерио — изгубио!?

Он то рече, а ње нестаде; но на листићима, што остадоше у његовој руци читао је ово:

„Живот са својим занетеним диссонанцијама могао би се заиста назвати мелодијом, у којој се шерцо са анданте, а капричијозо са адаћио замењује“.

„Но у шерцо и анданте, у капричијозо и одаћио меша се један акорд, који чини основни тон, и увек се понавља, а кад се речима каже овај основни тон је: „некад било!“

„Над људским родом и над овим светом, што се зове „земља“, свео је неки срдит бог бесконачне небеске просторије, а човеку, кога је под то вечито небо поставио, рекао је: „ти ћеш бити коначан у бесконачности што је око тебе. Живот нека ти буде дан, твоја љубав сахат, а твоја срећа тренут. А вечита јека твоје среће, и тужни одјек твоје љубави, и последњи акорд твога живота нека се зове: „некад било!““

„„Некад било!“ Када се затворише рајска врата за првим људима, тада се први пут роди у човечјем срцу она плачна туга, која се осврћала за изгубљеним рајем и викала: „некад било!““

„Као год заборављене бајке, још једном засветлиште из тамне прошлости, искрсавају пред наше очи све оне пропале државе, они развваљени градови, она седишта пређашње културе, на чијим је срушеним стубовима и развваљеним урнама време написало оно своје: „некад било!“, што пропаст проповеда.“

„„Некад било!“ жуборе таласи Еуфрата и Тигриса на свом путу к мору видевши палате Вавилона и Ниниве. „Некад било!“ јадикује ста-

„Српски Народ“ 200, „Наше Доба“ 250. Прва два листа („Застава“ и „Браник“) добијају субвенцију (припомоћ) од „руског добротворног друштва“, а последња два („Српски Народ“ и „Наше Доба“) од српског свештенства. Осим тога изилази у Загребу „Србобран“ са 500, а у Земуну „Ново Време“ са 300 претплатника. Осим „Заставе“ и „Браника“, који изилазе трипут недељно, остали су недељни листови. Но сви ови листови не могу доста да задовоље своју читалачку публику, јер су у њима друштвена и економска питања потпуно у закутак стерана од чисто страначких питања. Поред тога они су вечито у узајамној кавзи, а осим тога су заклети непријатељи свега што је мађарско. Ови листови утичу веома штетно на средњи српски сталеж, јер они и ту друштвени и економски раздор сеју. Срећа је још, да је права интелигенција свима окренула леђа и ни један од тих листова не узима озбиљно. Пре неколико година основао је барон Федор Николић у Будим-Пешти српски лист са том цељи: да пријатељске одношаје између Срба и Мађара успостави и да народ српски сачува од отрова других српских листова. Но уредништво овога листа показало се неспособним, да овој задаћи одговори, сарадници овога листа нису били журналисте (новинари) по занату и лист се није могао одржати. Пошто је барон увидео, да лист својој цели не одговара, то га је после многих жртава обуставио. Но сада су се одношаји и околности знатно промениле, у толико бар, што се је при последњем избору патријарха тако јака странка образовала, која је могла не само обе фракције око „Браника“ и „Заставе“ потпуно смрвити, него и српски народ на прави пут, на пут разборите и тревзене мисли извести. Тиме је не само кр. комесар барон Федор Николић и његова странка него и српски народ поново задобио симпатије (наклоности) васколике европске штампе. Вероватно је, да ће та странка сада основати лист, који ће имати задаћу да интересе Српства са интересом мађарштине у склад доведе“.

Тако мађарски орган.

Непознато нам је на основу којих података наводи исти лист број претплатника разних српских листова. Да ли су ти податци за остале листове тачни или не, то ми не знамо, а и не разбирамо; но за „Заставу“ ти су податци нетачни. Када се већ и мађарски листови за број претплатника наших интересују, онда ћемо их ево и колегијално послужити. „Застава“ се шаље у 1096 примерака (а не у 900), а уверени смо, да ће број претплатника знатно порасти, чим странка сама издавање листа у своје руке узме, а властништву листа примерну отштету даде, као што се смера.

Но грохотом се морамо смејати томе како о „субвенцији руског добротворног друштва мађарски листови сањају „Застава“ није никад имала субвенције ни од кога, а садања „Застава“ најмање би је могла имати. Позната је ствар, да се је властништво „Заставе“ због болести Милетићеве и његовог боравка у заводу будимпештанском морало задужити за више од 10.000 фор. (словом десет хиљада форинти). Познато је врло добро и то, да је тај дуг код „новосадске српске задруге“ учињен и да се отплаћује. Заиста је дакле ванредно смела и посве смешна тврдња: да „Застава“ поред десет хиљада фор. дуга кога мора да одужује, прима субвенцију руску. Само ванредно зажарена фантазија обожалаца „државне мађарске идеје“, само они, који у сваком Србину „опасног непријатеља домовине“ и „панслависту“ виде, само су таки могли на — „руске рубље“ и код „Заставе“ наићи. Руско добротворно друштво, са генералом Игњатијевим на челу трошило је — прича се — доста новца, али — на Бугарску. Интереси Српства много су запостављани.

Да ли наши српски листови могу да задовоље своју публику или не, на то одговара најбоље — број претплатника. Да нашу читалачку публику „узор листови“ — како их „Еђетертеш“ замишља — још мање могоше задовољити, најјаснији је доказ тај, што је поред грдних новчаних жртава од стране барона Фодора Николића ипак „Срп. Дневник“ — морао престати а „Српски Народ“ и „Наше Доба“ (по „Еђетертешу“) скупа једва — 450 претплатника имају. Неистина је, да су „Застава“ и остали српски листови „заклети непријатељи свега што је мађарско“ Српски је народ скроз демократски народ и поштује и воли сваки народ па и мађарски. Али српски народ неће да се одрече свога имена и вере, српски народ хоће као српски народ да живи. „Своје недам туђе нећу“ — то је поклич народа српског. „Застава“ заступа то начело. Када би се и извесни мађарски кругови тога начела држали, када би државне угарске власти строго се закона о „народностима“ придржавале, када би се извесни мађарски државници одрекли већ једном опасне илузије о 16 милијона Мађара у Угарској, када би се мађарска „друштва за просвету“ одрекла штетне тежње за помађаривањем осталих народности у Угарској и када би увидели штетност њиховога рада а признали патријотско схваћање Мочаријево, та злехуда гатка о мржњи Срба против мађарског народа ишчезла би за свагда.

Но једно нам је заиста чудно. Мађарски лист нас беди све: да смо сасвим у закутак сузбили сва друштвена и економска питања и да се бочимо само око страначких питања; а др. Полит и другови нас баш због тога, што метусмо у програм свој и економска и друштвена питања, окрсти социјалним-демократама. Изгледа нам дакле, да мађарско новинарство има други поглед на социјализам — него др. Полит и да не назире у сваком друштвеном и економском питању — баука социјализма. Што мађарски лист булазни о „штетном упливу нашег новинарства на српски средњи сталеж, јер потпирује економски и друштвени раздор“ и што налази: „да је права срећа (по кога? молимо, по народ или ту вајну интелигенцију?) што права интелигенција не узима ни један лист озбиљно и што је свима окренула леђа“ то му одбијамо на дару.

Ту вашу праву интелигенцију, којој су већ и „Наше Доба“ и „Српски Народ“ мало „патријотски“ (у ствари још сувише мало мађаронски расположени) ту интелигенцију сматрао је српски народ вазда — одродима. Бадава, фантазија о 16 милијона Мађара збунила је све мозгове и направила је и читаве странке смешнима. За то, што Мочари тражи справедљивости према немађарским народностима и тачно вршење закона о „народностима“, за то је он у очима извесних мађарских кругова издајица и одрод, а српска је интелигенција само она права, која се ни с једним од садањих српских листова — не слаже. Овака огромна заблуда штетна је по мађарски народ, штетна по државу, штетна по слободу.

Хоће ли већ једном и извесни мађарски државници увидети штетност таког схваћања? Хоће ли икада доћи до братинства међу свима народима? Докле ће се сумњичити друге народности непатријотизмом? Време би било, крајње време би било, да у интересу домовине тревзеније стихије, праведнијем схваћању оправданих народних тражбина победу извојују. Али разуме се, донде, докле „Еђетертешу“ и његовим друговима сви српски садањи листови само отров лију, дотле је жељено доба у даљњој даљини.

„Еђетертеш“ жали барона Федора Николића што код „Српског Дневника“ није понамештао „новинаре по занату“, те је зато тај лист пропао и није могао да успостави „пријатељске одношаје између Срба и Мађара“; али се сада бољему нада, јер су се околности знатно променуле и садања већина саборска, која је смрвила „Заставу“ и „Браник“, моћи ће српски народ на пут „тревзене мисли“ извести.

На то примећујемо нашем мађарском колеги: да се веома вара, кад држи, да је „Српски Дневник“ зато пропао — поред свију грдних новчаних жртава барона Николића — што уредништво није ваљало. Умерењачки тај орган за то је пропао, што правац, што дух тога листа није српском народу годио. Ако се у меродавним круговима држи, да је „кикиндска јабука са Мартиновог брда“ за народ српски потпуно зрела и да ће се српски народ за тај политички плод листом појагмити, онда и опет морамо да зажалимо на кратковидост меродавних државничких кругова и скора будућност уверће сваког, да су се и господа „дипломате“ љуто — преварила. Са државним апаратом у руци, са љутом агитацијом од министра до пандура, даје се у народно-црквеном сабору већина истесати, али се за тај Евин плод народ српски нигда загрејати неће, али се таком органу — из народних кругова — нигда опстанак осигурати неће.

Да ли је „Застава“ смрвљена или не, то ће идући саборски избори показати; сада већ ликовати — мало је прерано. Но који је Србин то, који не би желео да се: „пријатељски одношаји између Срба и Мађара успоставе?“ Али ако се под тим „пријатељским односима“ разуме онај свршетак: „да се интереси „Српства“ са интересом „мађарштине“ у склад доведу“... онда је то штетна — утопија. Интереси Српства могу се веома лако са интересом угарске државе и интересом мађарског народа у склад довести, за то је нужно само мало више справедљивости и увиђавности мађарских државника. Али интереси „Српства“ не дају се жали боже никада у склад довести са интересима „мађаризма“ (мађарштине), јер једно друго — искључује.

Ако мађарски државници и мађарски новинари то „тревзеном мисли“ крсте, онда смо жали боже још веома далеко од слоге, љубави и братства међу народима, ал далеко не кривицом нашом, већ кривицом несрећне утопије, незрелих државничких мозгова. На такој основи не можемо се радовати ни „симпатијама васколике европске штампе“ а морамо зажалити, дубоко зажалити, ако Србин и патријота барон Федор Николић, унук кнеза Милоша, своје знање, уплив, положај и новац на таке цели употреби, ако се саборска већина за таке задаће загреје и ако српски патријарх на таки начин симпатије европске штампе и извесних мађарских државника — задобије.

при Них кад год му таласи запљусну срушене храмове и камените Сфинге.“

„„Некад било!“ чује се око мемнонова стуба и хеопсове пирамиде како тужно јечи; и шапућући лута тужни јек са ноћним мраком“.

„„Некад било!“ јецају сциипјонове суве, што их проли над развалинама Картагине. Са видова храма у Јерусалиму, где клонули Јудеји оплакују пропаст свога народа, чује се глас: „некад било!““

„И кад затворимо велику књигу светске повесница, да створимо малу повесницу свог рођеног живота, зар не стоји на сваком листу, што га превртимо, зар не стоји иза сваке среће, иза сваке радости оно сабиљно а бôно: „некад било!?““

„„Некад било!“ То је натпис, што га невидљива рука духа пише на споменицима, које дижемо својој мртвој срећи, својој мртвој љубави.“

„„Некад било!“ Сав скуп наших успомена обухватају ове две речи.“

„„Некад било!“ Тако од прилике почињу све приче, — а тим се завршују „све приповетке стварног живота — и моја, па и твоја приповетка пријатељу!“

„Некад било једно вече украј шуме. Али шевину песму, шуштање лишћа и љубавни шапат — однесе ветар. А час твога пољупца и твога загрљаја — прошао је, увехнуо је! Цвеће једног тренутка, с кога је ветар скинуо листиће.

„„Некад било!“ чује се над гробом Ромеа и Јулије у Верони, као што се чује и над гробницом моје и твоје љубави.“

„Земља са свим што је на њој стари, — и над угашеном планетом ће буре певати и јадиковати: „некад било!““

„А ми?“

„Хоће ли онога дана наше тело бити што више од зрнца прашине, што се витла по бесном орману прошлости?“

„Хоће ли онога часа наша душа бити нешто више од несталног тона, који јекне па се изгуби у бесконачном миру, што почива над пропалим светом?“

„Ја то не знам — ни ти то не знаш, пријатељу; но ја бих хтела — хтела бих да вечност не буде бајка....“

„Хтела бих, да се опет нађемо на другој некој звезди.“

„И тада на оној бољој звезди, кад нам се наше земаљске бриге учине као правни снови, кад се наши болови буду претворили у лепе, светле приче, тада би почели приповетку нашег земаљског живота речима, којима почињемо приче: „некад било!““

То је било на листовима и он држећи их у уздрхталој руци гледао је у њих уочених погледом дуго.

Одрицање и опроштај! — Оно прво је он: узела себи за правило у животу, а оно је другу дала њему.

А он, који је добио опроштај, спусти главу. Мелодија „љубав у младости и живот“ данас му се завршила акордом, који је све умирио; али акорд речима изражен био је опет: „некад било!“

С немачког С.

Писмо из Србије.

(Железничка прослава).

Београд, 24. маја.

Јуче 21. о. м. била је овде ретка свечаност, железничка прослава, коју је приредило железничко друштво у славу чина, које је извршено истог дана а пре једне године, т. ј. кад је српска држава узела железнице у своје руке.

Нећу да вам описујем сам ток свечковине, него ћу вам само саопштити нешто из говора Мите Петровића-Обућине, железничког контролора, којим је поздравио госте на станици београдској после свршеног чина око сечења колача.

Говорник је највише говорио о разлици између управе дотадашње и садашње и о користи од узимања железница у државне руке.

Тако између осталога говорник рече и ово:

Друштво, које је пре годину дана експлоатисало српске државне железнице, било је срећно да закључи са државом српском за себе врло користан уговор. — Влада са којом је друштво чинило погодбе, осигурала је томе друштву стални доходак, плаћајући му за возове на годину и километар, знатне суме.

Овако осигурано, друштво се старало да што на мању суму сведе експлоатационе трошкове, да би му добит била што већа. А да би то постигло, прибегавало је свему дозвољеном и недозвољеном и терало је дотле, да је већ била загрозила опасност саобраћају.

Оно се није старало да задовољи интересе трговачке, но им је још и свакојаке сметње чинило, тако, да смо имали прилике да видимо, да поред железнице, поред крилатога точка, крцкају лагано рабџијска кола, натоварена робом чак за Алексинац, Крушевац и друга места близка железници, јер су трговци брже и сигурније добијали своју робу тим путем него железницом. С тога је и пазар железнички био слаб тако, да никад није достигао суму, за коју је држава друштву јамчила, те је држава морала преко пазара још доплаћивати друштву годишње око милијун динара, да би му подмирила осигурану суму. Дуго би било рећати све што се дешавало под друштвеном управом, због чега је државна контрола била са друштвом у непрекидној борби.

Овако несносним односима између друштва и државе, требало је учинити крај. И данашња радикална влада учинила је томе крај. Она је бацила 15. маја прошле године са 15 комисија на врата 15 станица железничких. Резултат тих петнајест комисија био је: чин, извршен на дан 21. маја прошле године, од кога дана држава сама експлоатише своје железнице. — Од тога дана до данас видело се доста муке и труда, да се углед железница подигне, да се њини дохотци увећају, и благодарећи патриоском прегнућу нове управе, а тако и свега железничког особља, у томе се много и успело. Кад прочитамо само званичне извештаје што редовно излазе у „Српским Новинама“ и сравнимо дохотке за време друштвене управе, са дохотцима под садашњом управом уверићемо се, да је одузимањем железница од друштва, државним финанцијама олакшан терет за ову годину дана од прилике на три милијона динара. Поред оволике материјалне користи, да ли се може оценити колика је још корист морална и политичка, што су српске железнице у српским рукама?!

Ово су тековине, чина, извршеног 21. маја 1889. године и с тога је вредан данашње славе.

Но овим нису још железнице достигле свој врхунац. Оне се за ову годину дана трудиле да докажу, да могу, не само да животаре но и да живе и да напредују, па су то и доказале и тиме убиле сваку радост оним њеним непријатељима са стране, који су радосно очекивали њину пропаст, доказујући да оне неће у српским рукама бити дуга века. — Њима остаје још, да се и даље дотерују и унапређују; да уреде положај својих органа, што до сад нису доспеле да учине и тиме да им даду нове снаге и воље за рад; оне имају да корачају за напретком у сваком погледу тако, да са поносом и ведрим челом могу ући у коло најнапреднијих светских железница; оне имају да раде још много.

Српске државне железнице узеле су за свога патрона данашњи празник Константин и Јелена и прослављаће га сваке године.

Онима који су највише допринели, да данас железнице славе своју славу: бив. министру грађевина г. Пери Велимировићу државном саветнику, који је прегао да узме железнице из туђинских руку, друговима његовим, који су ту мисао прихватили, и намештству нека је од стране железничког особља вечита хвала.

Славећи данашњи дан, окрепимо се новом снагом за даљи истрајан рад на напретку српских државних железница од којих се разноврсне, обилате користи очекују.

Мислим, да је у горњем говору много речено. Ја вам исписах горња места у нади да ће и вас интересовати, да дознате како у главном стојимо са нашом железницом.

Политички преглед.

Скупља дипломатска агенција. Наш заједнички министар иностраних дела тражи за нашу дипломатску агенцију у Софији више новаца. Вели се, да је у реду, да та агенција буде прави наш заступник, пошто се у Бугарској и политичке и економске прилике на боље окренуле, те има изгледа да ће се сасвим уредити и учврстити ово данашње повољно стање у Бугарској. Не знамо само како би боље било да се каже: да ли наша агенција у Софији треба да постане скупља, што су у Бугарској политичке и економске прилике заиста на боље окренуле, или што би то поскупљивање требало да припомогне, да се ово повољно (по нас) стање у Бугарској сасвим уреди и учврсти. Од 2,903.000 фор., којих министарство иностраних дела тражи за год. 1891. које за диспозициони фонд, које за дипломатске и конзулатске трошкове, може се баш нешто и на Бугарску жртвовати. Неколико хиљада више их мање на ту цел није никаква разлика. Само је питање, хоћемо ли се на крају крајева што и користити.

„Новоје Времја“ о бугарској пропаганди у Маћедонији и Старој Србији. У броју од 19. о. м. и „Новоје Времја“ зауставило се на ствар о бугарској пропаганди у Маћедонија и Старој Србији, те вели: „У колико је прогнање из Скопља бугарског епископа Теодосија произвело у Софији неповољан утисак, у толико је у Београду задовољно примљен. Ствар је у томе, што је у Београду било извесно, да долазак бугарских епископа у Скопље и остале вароши није имао цел чисто религиозну, но појачање мера и средстава за повећање и распростирање бугарске пропаганде у Старој Србији и Маћедонији. Осим тога, по извешћу скопљанског валије, јасно је да Теодосије није законито постављени владика т. ј. султанским ферманом и да у његовом пасошу није означено ништа друго сем „монах Теодосије“. Истраживањем је доказано, да је Теодосије вршио обавезе тајног политичког агента. Њему је било, између осталога, наложено да ревносно прати све кораке онамошњега српскога конзула. При полицијској преметачини у његовом стану вађено је веома много писама неким бугарским вишим и званичним личностима, која га савршено компромитују као тајног агента. У једноме од тих писама Теодосије саветује да буде помилован Паница и да се пошље у Маћедонију „где у садање време устанак може дати сасвим повољне резултате“. — Из овога се види да је турска влада имала врло јаког мотива што је одјурила из Скопља егзарховог владику, да је он заиста био тајни политички агент, који је дошао као првени поглавар да одређава нашу тамошњу браћу од своје народности и конвертира их у бугаризам а у исто време и да спрема терен за упад Бугара у Маћедонију и продирање њихово чак до срца Старе Србије, до Скопља.

Немачка. Немачки сабор наставиће свој рад 9. јуна по нов. Са највећим интересом ишчекује се расправа законског предлога о заштити радника. Самим савивом међународне конференције за заштиту радника, задао је цар Вељем велику бригу немачким капиталистима-фабричарима; а сад пошто нема изгледа да ће се у свима модерним државама питање о заштити радника подједнако решити, бојазан немачких фабричара још је већа да ће, се питање о заштити радника у Немачкој решити на њину штету и на штету немачке индустрије у опште. Ако немачка влада поменутим законским предлогом буде имла за тим да задовољи радничку класу и да је задобије за се, она ће озловољити и отуђити капиталисте-фабричаре, те ће ови постати одлучни противници постојеће владавине. У данашњем времену су и у Немачкој капиталисте сила, не мало исто толико опасна, као што је и радничка класа, а с том се силом мора и цар Вељем и његова влада на сваки начин рачунати. Према реченом рекли бисмо, да је зак. предлог о заштити радника, проста варка за раденике. Он не ће задовољити раденике, неће оправдати њихова очекивања, а озлојеђиће и оштетити интересе немачких фабричара и немачке индустрије. Бадава ни свемоћни цар не може чуда чинити: не може учинити да и овце буду на броју и вуци сити. У берлинским неким парламентарним круговима агитује се, да се усвоје само оне одредбе зак. предлога о заштити рада женскиња и деце по недељном одмору, онај пак део зак. предлога, који се тиче интереса фабричара, да се одгоди. Са овим немачка влада као што из Берлина јављају, није ни мало сагласна, јер она хоће да се цео зак. предлог усвоји „од корица до корица“ и пристала би само на то да се расправа о том зак. предлогу до јесени одгоди. Уз то и немачка социјално-демократска странка очекује, да ће изванредне мере против социјалиста наскоро престати важити, с тога су почели радити на преустројству своје странке. Средишна управа пренеће се у Берлин и ту ће извршити устројство према појединим изборним срезовима.

ДОПИСИ.

Из новосадске околине. (Слава на Ченеју.) Други дан Духова била је слава на Ченеју новосадском. Литурђија свечано је одслужена, а народа било је дупком пуна црква; и ако је дан пре целу ноћ, па и сам тај дан пре подне јака киша падала. Око цркве ношена је по обичају литија. Литурђију одслужио је парох ченејске цркве г. поп Зарија сам, јер време непогодно, није допустило осталим нашим свештеницима да суделују. Г. парох поп-Зарија изговорио је беседу о значају светковине храма и то онако како је само могло бити за наш ратарски народ, да га боље разуме. Поп-Зарија је показао да заиста уме нашем ратарском свету да говори и да му саветом предњачи. За то је и пожњео од народа оно бурно „живео“.

После свршене литурђије — разишао се мили народ са својим гостима кућама; са стране и вароши дошли гости остали су при ручку код госп. поп-Зарије а неки код врлог Србина и родољуба Аце Ракића. По подне у 3 сата звонило је на вечерње. Народ се купио са свију страна јер је после подне било лепо време. По свршеном вечерњу — под сеницом у порти г. поп-Зарија по обављеном водоосвећењу пресекао је колач са нашим уваженим Србином опште познатим нашим Чика-Тошом Мартоношким из вароши, кога су наши ченејски ратари одликовали кумством. И том је приликом поп-Зарија наздравио куму и народу онако како то он уме и зна. Заиста је свако срце пуно миља и весело било.

Народа нашег из места вароши и са стране било је дупком пуно као и прошле године. Весеље је бујно било. Коло наоколо тако је велико било и таласало се, да је то заиста редко видити. Под сеницом се здравица за здравицом ређала и то све онако право српски, управо право збратимљење. Само наше „интелигенције није било. И ту се „каже“ није се због непогодног времена доћи могло. Е нека је тако, знамо се и разумемо се. Слава и весеље трајало је до поноћи све у најлепшем реду, без икакве непогоде и нереда. Само се једно момче нашло, да се мало размеће онако по „богаташки“, те је хтео да замеће кавге при игрању кола. Но наш га је свет просто исмејао те се делија „трбушарче“ оставио луда и смешна посла и отишао је своме баби на жалбу и хвалу, како га је младеж ратарска исмејала. И том су приликом наши ратари показали да знају поштовати своје и да могу и они узвишени бити. Нека се богме и поносе својим лепим примером понашања, јер то Србину и приличи.

У колико сам дознати могао, пало је, које добровољни прилога које у тас до 140 фор. ма да је кишно време до подне било. За расход сам дознао да ће највише до 80 фор. изнети, те тако ће до 60 фор. чистога доходка бити.

Ја са моје стране, као гост немам ништа друго да додам, већ из свег срца кличем приређивачима славе г. поп Зарији, ченејским туторима: Јоци Летићу и Мишки Шилићу, хвала и вама, који српску славу приређујете, српско име чувате и у ваш подмладак, као православне Србе, усађујете дух истрајања за српски језик и православље.

Гост шајкашки радикал.

Грац, 23. маја (4. јуна) 1890. (Поздрав српском Дубровнику; Духови.) Српска мисао, та дивна, племенита мисао, гажена, спутавана и спречавана у развитку и полету својему и од „брата“ и од небрата, и од пријатеља и од непријатеља — пожњела је дивну, значајну и велеважну победу у старославном српском Дубровнику, у тој дичној Атини српској на Адрији!

Да, славни Дубровник је показао приликом последњих избора градских, да није само био српски, већ да је и данас српски, можда већма него игда досада. Он је показао, да не мора сваг, ко се не крсти „су три прста“ а збори дивним језиком српским — бити Хрватом, већ да може бити Србином! Одавна се већ шири значајна и лепа мисао са српског народног гледишта на српском приморју, да и поред римокатоличке вере, може бити ко — Србин! А Срби у Далмацији, који су римокатоличке вере, као што су дивни Дубровчани, какви су то Срби, одушевљени, напуњени најискренијем, најжаркијим српским родољубљем! То су, поштовани читаоци Срби од главе до пете, Срби и душом и телом! На њих би се слободно могао угледати многи Србин, угледан, интелигентан — чак „солидан“ — из Бачке и Баната, који крај свег тог што је православан, ни из бливу није онај и онакав Србин, какав је Дубровчанин!...

Срби Дубровчани, по вери, као што рекох, римокатолици, изабраше у градско заступство или представништво све саме Србе, дичне, праве српске синове и ако римокатоличке вере. Ова значајна српска победа, која дакако не годи Бајанхинију и његовим поповским друговима око „Nar. List“-а па и загребачкој „Хрватској“ — у оном граду, који је дао Српству Гундулића, Пуцића, Будманија и др. тако је усхитила и обрадовала српску учећу се омладину у лепом и зеленом Грацу, да је отправила одмах поздравни брзојав дивним Дубровчанима, у којем је изразила своју велику радост услед победе. Тај поздрав наш носи преко 60 потписа овдашњих Срба ђака. Па и иначе, како је то са опћег српског народног гледишта лепо, како је то карактеристично по дух и мишљење, које влада у српској омладини, кад су тај брзојав потписали сви без разлике по покрајини и политичке партије! —

Други дан Духова имали смо опет (другу ове године) св. православну службу и то у туђем дому божјем — у протестантској цркви. Служио је уз појање збора овд. срп. омладине, преч. г. Петровић из Загреба. За нас је био то радостан дан, јер смо уживали у дивном нашем богослужењу, а дивота та је увеличана тиме још, што је г. Петровић врло лепо чиподејествовао. Увече тог дана био је заједнички састанак у једној гостионици, где је текло право српско весеље, дакако уз здравице. Били су неки од овде настањених Срба са породицама и Срби ђаци.

$\alpha+\beta$.

Вести из места и са стране.

Попуњење управе. У четвртак, 24. о. м. била је ванредна главна скупштина овдашње „српске задруге за међусобно помагање и штедњу“. На дневном реду био је избор 4 члана управе на место г. др. Милана Божеског, који је изабран за задружна фискала и на место бивша 3 члана, која су се на чланство захвалила. У управу су сада изабрани: Ант. Георгијевић, Јоца Ђорђевић, Влада Стратимировић и др. Димитрије Кондорош.

Једва уклоњена несрећа. Пароброд „Нимфа“, што одржава редовну пловидбу између Каменице и Новога Сада пошла је на римокатоличко Брашанчево после подне у 6 сати из Каменице те кад је стигла код Новог Сада пред понтонски мост, одкине се ланац од крмиле, услед чега лађа нешена матицом неће према мосту, те је изгледало, да мора ударити о мост и отуда настати велика несрећа. У том часу овладао је међу путницима ужасан страх. Но срећом, капетан је лађу помоћу парне снаге полако приближио уз мост, но ипак није било без повреде саме лађе. Ако се не варамо, и пре две године догодио се сличан случај с „Нимфом“. Онда је изгубила точак, па није могла да дође до обале, те је опет било невоље, док се публика искрцала. Пријавио је бивши капетан министарству, да се лађа налази у трошном стању. Изаслана комисија уверила се о истинитости, те је властник морао лађу подврћи генералној репарацији. Па ипак поред свега тога догађају се на њој случајеви што доводе публику у страх. Да ли ти случајеви проистичу из нехатости капетанове што не прегледа редовно лађу, или од стране самог властника, што можда са изменом извештаних делова на лађи оклева? Свакојако добро би било, да се власти мало више интересују за ту пловидбу, па да припаде да се временом не догоди можда права несрећа.

† **Поп-Саво Пламенац.** Читамо у „Гласу Црногорца“: „У 77-ој години свог јуначког живота, 5. маја о. г. преставио се у Божићима, у црмничкој нахији, командир црногорске гарде поп Саво Пламенац. Покојник се је родио 1813. године. Био је од оних јунака, какве саме црногорске мајке знају рађати и узгајати. Од своје 15-те године, био је у свим црногорским бојевима. Године 1862., кад је силни Омер-паша са силном војском и убојном спремом био наумио покорити Црну Гору, командир Саво Пламенац, под командом великог војводе Мирка Петровића, стекао је лепо јуначко име. У свим бојевима пре и после 1862. године, био је у првим редовима најбољих јунака црногорских. И у последњем рату 1876—78 године, није командир Пламенац ни у чем уступао својим друговима.“

Велика непогода. Пожаревачком „Грађанину“ јављају из Бистрице (срез млавски): „19. маја, у 2 сах. по подне, падала је киша са градом у хатару села Ждрела, са олујом тако јаком, да је са планине „Вукана“ звана речица „Орешковица“ носила дрвље и камење и стоку: козе, овце и свиње, што је том силином воде подавила и са планине снела у поље, где се та речица слива, и то: 15 брава оваца председнику онд. општ. суда Пауну Трајиловићу, сем тога што је и осталима мањи број стоке подавила. Донела је гору са те планине и у поље избацила. Тако исто један поток, који силази са исте планине и пролази преко села Ждрела, са великом силином снео је тако велико стење у село, да човека језа обузима кад их види. Бујица је поткопала неке куће и једном кошу крај занела. Било је млого града — али сетног — на планини, и на једном крају у пољу утукао је винограде да се ништа од ластара видети не може, до само сухи и огољени чокоти. Казују онд. грађани, да од пре толико година није било оваква непогоде. Киша је било у свој овој околини, али града и штете није било“.

Забава у шуми. Српска занатл. читаоница у Вршцу приређује у корист своје благајне у понедељак 28. маја о. г. мајалес у шуми на „Превали“. Распоред свечаности је овај: 1. У 5 сахата у јутру обзнањење се по вароши са келеровом бандом позивајући грађанство на ову свечаност. 2. Скуп је у варошкој башти а полазак у 6 сахата у јутру. 3. На самом месту певаће чланови занатлијске читаонице. 4. Декламација. Декламује Коста Петровић ученик 1. разреда реалке. 5. Повратак у варош у 7 сахати у вече. У случају непогодног времена одложиће се на 8 дана.

Неће из куће. Пре осам дана судило се пред загребачким судбеним столом члановима задруге Паулића из Ковачевца, те су осуђени Јоса Паулић на шест месеци, Антун на четир месеца, Мија на две године, Марко на 18 месеци, Иван на годину дана и Ђура на 18 месеци тешке тамнице. Зашто су ти људи осуђени. Иста је задруга била дужна 59 фор. државне порезе, те им се због тога год. 1883. прода имање на јавној лицитацији. Имање је то у први мах купио сам државни ерар, а после га је овај препродао Марку Јакину за 300 фор. Но споменути задругари не дадоше Јакину да уђе у посед, велећи, они су се на том имању родили, па хоће на њему и да умру. Поведе се парница, те се најпосле одреди расправа на лицу места, да се Јакин уведе у посед. Но том приликом изјавио је Мија Паулић као глава задруге, да он из свог дома неће изићи и да неда свога добра док је жив; воли и мртав остати, него жив своје добро другоме дати. Одређена би нова коначна расправа, а сада уз асистенцију 6 жандара. Али ни сада није постигнуто ништа лепим. Морали се узети надничари, да испразне кућу и ствари изнесу на пут. На молбу М. Јакина још је комисија дала да се кућа и остале зграде поруше, да се не би само споменути задругари имали куда вратити. Но за неколико дана подигну Паулићи на истом месту колебе од плетера па узору и засеју земљу. Дошло је опет до парнице, но опет ништа не поможе. Пошто су Паулићи почели и претити, па пошто је дошло било већ и до сукоба, Јакин покрене против њих криминалну парницу. Тако је дошло до горње коначне расправе. На њој се оптуженици очајно борили. Тврдили су, да им је грунт продан противзаконито, да су они хтели платати порез, но ерар није хтео чекати. Јакин не би смео да купи њихов грунт на јавној дражби, јер они осим тога грунта ништа на свету немају, па им грунт нико никада отети не сме. Мијо Паулић говорио је, да њима грунта нико жив узети не сме. Од куда ће се они хранити? По свету не могу они ићи. Они и дедови им су тај грунт крвљу извојевали. Жуљевима својих руку, вуку они из утробе матере земље хлеб свој и само тај хлеб им је благословен и ниједан други. Ако суд њихов грунт другом даде, нека и њих заједно с грунтом преда. У затвору им је добро. Ал кад изиђу напоље, они ће се опет борити за свој грунт. Није им жао, што су затворени. Имаду јести имаду где лећи. Само им је жао, што све то народ хрватски плаћати мора, јер то не плаћа ерар, него народ, ерар даје први, али онда гули за то народ .... Ради ове изјаве осуди председник расправе оптуж. Мију Паулића дисциплинарно с места на два дана затвора у мрачној ћелији с једним постом, а заступник држ. одветника замолио је за препис записника, да може против Мије Паулића оптужбу подићи ради буњења. У истом тону бранио се и син Мијин Марко, мотивирајући своје право на грунт тим, да сваки вук у шуми своју јаму имаде. — Најпосле ништа им није помогло, те су осуђени сви као што горе рекосмо.

Колико има адвоката у Аустрији. На почетку ове године било је у Аустрији свега адвоката 3007 и то: у Чешкој 761, у Моравској 260, у Шлеској 60, у Доњој Аустрији 837, у Горњој Аустрији 76, у Салцбургу 20, у Штајерској 155, у Корушкој 30, у Крањској 21, у Тиролској 16, у Форалнбергу 14, у Трсту 95, у Горици 31, у Галицији 344, у Буковини 63 и у Далмацији 58. У Чешкој долази један адвокат на 7307, у Моравској на 8282, у Шлеској на 9425, у Д. Аустрији на 2784 (у Бечу самом један адвокат на 1150 душа), у Г. Аустрији на 9615, у Салцбургу на 8178, у Штајерског на 7829, у Корушкој на 11.624, у Крајнској на 22.916, у Тиролској на 6048, у Форалнбергу на 7669, у Приморју на 5142, у Далмацији на 8208, у Галицији на 15.240 и у Буковини на 9074 душе.

Казне у француским школама. У француским школама чине сада овај покушај. Министар наставе забранио је у школама сваку казну. До сад биле су у школи две казне: дете је морало обавити оно, што му је наложено, или је било задржано у школи после наставе. Од сад се оставља казна само родитељима. Сваки ученик има књижицу, у коју учитељ бележи своје примедбе. Тако родитељи сазнају, шта је њихово дете скривило. Други дан мора ученик донети ту књижицу са потписом родитеља. Родитељи су дужни, да дете казне, кад то учитељ захтева и назначи у оној књижици.

Могу ли се књиге књижевника за дуг егзеквирати. Једном књижевнику у Бечу пописао је у име дуга његов веровник књиге. Адвокат књижевников уложио је протест против тога и суд је тај протест уважио. У одлуци се судској наводи, да се књиге књижевнику не могу егзеквирати, пошто се књиге ту сматрају као оруђе, без кога књижевник не може радити и заслуживати хлеб.

Голубови писмоноше у служби трговине. Један магационар неког будимпештаског парног млина дао је пре неки дан једном путничком агенту тог млина при поласку на пут два голуба писмоноше, молећи га, да их на путу на првој станици пусти. Путник је пре три дана отишао на пут. У Столном Београду пустио је голубове. Истога дана, тачно у 4 сата после подне стигла су оба голуба у Будимпешту, а по сата касније магационар је добио из Столног Београда депешу, у којој му путник јавља, да је голубове баш тада, 2·40 часа, пустио. Голубови, који су у Будимпешту стигли по сата пре но депеша, донели су и препис једног писма, што га је путник писао управи млина. Писмо је стигло тек један дан доцније.

Трговина.

Нови Сад, 26. маја (7. јуна). Ово последње време, имали смо, мал те не по целој нашој отаџбини, лепу и благодетну кишу. На неким местима било је и леда, но тај није бог зна какве веће штете нанео. Као што разни извештаји јављају, наши економи не надају се бог зна каквој жетви. Кукуруз, нарочито после ове кише, лепо успева. На нашој пијаци није се никакве промене догодило. Довоз са раном све једнако слаб; рад незнатан. Данас се продаје: Пшеница 8 фор. Наполица 7 ф. 20 н. Јечам 5 ф. 80 н. Зоб 7 ф. 20—50 н. Кукуруз 4 ф. 60—80 н.

На осталим нашим пијацама, промет је нешто живљи а трговање боље. Продаје се:

Лукац 10—12 нов.
Кромпир (нов) црвени $2^1/_2$ н.
Кромпир жути $3^1/_2$—4 н.
Купус 4—6 фор. од 100 главица.
Пасуљ (меуне) 10—12 нов.
Пасуљ стари, бели 6 ф. 50 до 7 ф.
Грашак 4—5 нов.
Маст 50 н.
Сланина 50 нов.
Свињи 38 нов.
Јагњци од 5 до 7 ф. 50 н.
Теоци од 7 до 12 фор.

*

Будимпешта 23. маја (4. јуна.) Извештај комисионе радње, рогате марве, Матије Дајча. По том извештају био је догон 2701 комад. Догнано је Мађ. волова 1088 ком. Српски волова 667 ком. Мађ. крава 803 ком. Бивола 44 ком. Бикова 52 и краве из Србије 20 ком.

И поред слабог догона спрам прошле недеље, остала је цена добрим воловима непромењена. Већином је догнано лакше марве. Плаћало се за тешке волове од 26—28 ф. Сеоске волове 23—25 фор. остале 21—22 фор. за волове из Србије 23—27 ф. за Биволе од 19—22 ф. Краве 22—24 ф. за Бикове 23—25 ф. Све од 100 кгр. животне тежине.

Драги моји ученици!

Маја 31. ове године навршујем 30 година своје професорске службе.

Оне многобројне лепе успомене и сећања из нашег заједничког учења и рада на омиљеној нам науци Ботаници, они дивни походи кроз красна поља, дивотне дубраве и урвине, да у великој књизи природе прочитамо и видимо силу и величину Бога, — нагоне ме, перед пријатног осећања, што сам доживео, да за својих 30 година професоровања одгајим у тој науци на 4000 ученика и ученица, да вас позовем, драги моји ученици, да заједнички поделимо ову моју радост.

Моја ће радост и од сада бити, да у заједничкој тежњи и слози обрађујемо и расветљавамо и даље то поље науке, које за нас има толико чари и пријатности, — али ће ми, у овој прилици, бити најмилије, ако ми будете саучесници ове моје професорске славе.

Београд, 24. маја 1890. г.

Коста Црногорац,
професор II. гимназије.

ЈАВНА ПОХВАЛА.

Од стране црквеног одбора у Миклушевци издаје се госп. **Стевану Карлу** подузетнику и лимару из Митровице јавна похвала, који је на наш црквени торањ нову грађу поставио и зидарски посао на крову тако и унутра у цркви, новим синчаним лемом покрио и бакарном бојом бојадисао, и муњовод на торњу поставио, тако да је православни црквени одбор највеће задовољство после шестомесечне супрколаудације примио и препоручује се од стране свог одбора свима осталим црквеним општинама као честитог и вештог и ваљаног обртника у својем послу.

Из седнице црквеног одбора.

У Миклушевци 6. јануара 1890. године.

Љубомир Анојчић,
председник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ КЊИГА:

ГЛАВНА РАСПРАВА
ЈАШЕ ТОМИЋА
ЗБОГ ТУЦИНДАНСКОГ ДОГАЂАЈА.
(ПО СТЕНОГРАФСКИМ БЕЛЕШКАМА.)

Прештампано из „Заставе."

Ова књига је $11^3/_4$ табака велика, а цена јој је 30 нов., са поштарином 35 нов. и може се у уредништву „Заставе" добити.

Изишао је:

ЛЕТОПИС
МАТИЦЕ СРПСКЕ.
Уређује **А. Хаџић.**

Књига 161. (1890. Свеска прва.)

Садржај је тој књизи: I. Историјско-критички преглед словено-српске граматике до године 1847. Написао Ђорђе Магарашевић. — II. У горњој Славонији. Путописне слике од Мите Петровића. — III. Песме свакиданке. Спевао их Јован Храниловић. — IV. Учешће тителског крајишког шајкашког батаљона у аустро-турском рату г. 1788—1791. Написао А. Ђукић. — V. Наше драмско првенче. Прилози и допуне о животу и личности Стевана Стевановића. Од Милана Савића. — VI. Књижевност: Школе Срба у Угарској и Хрватској од пресељења под патријархом Чарнојевићем 1690. године до почетка овог столећа. Написао Петар Деспотовић. Свеска прва (од 1690—1740.) Оцена Мите Петровића. — VII. Читуља: Јаша Игњатовић, од дра Стевана Павловића. — VIII. Матица Српска: Изводи из записника књижевног одбора и одељења г. 1889. У раду матичином налазе се штампане ове оцене: 1. Оцена Јована Бошковића на „Речник понајвише бачких речи, које се не налазе код Вука", од Новака Радонића. — 2. Оцена дра Милана Савића о „Песмама свакиданкама" Јована Храниловића.

Сваки члан, који је одговорио својим чланским дужностима, што се тиче плаћања чланарине, добија „Летопис" бесплатно.

Члановима у месту доставља се „Летопис" у кућу, а чланови са стране добијају „Летописе," који им припадају, поштом.

ИЗАШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ КЊИГА:

TOMITS JASA BÜNPÖRE
VÉGTÁRGYALÁS
az ujvidéki kir. Törvényszék előtt
1890. martius hó 10—13-án.
(Hiteles gyorsirászati feljegyzések után.)

Ова је књига на 12 табака велике осмине штампана а цена јој је само **60 новч.**, са поштарином **70 новч.** и може се у уредништву „Заставе" добити.

ИЗ ПРОШЛОСТИ НАШИХ „ВОЂА".
(Сабор невера. — Вође невере. Да им запушимо уста.)

Од Јаше Томића.

Прештампано из „Заставе".

Може се добити у уредништву „Заставе". Цена је 30 нов.

СЛИКА
ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА
са сином му
СЛАВКОМ

може се лепо израђена на фином картону добити.

Цена по комаду 1 фор., са поштарином 1 фор. 20 новч.

Поруке без новаца не уважавају се.

Срп. штампарија др. Св. Милетића.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мушевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
193	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
223	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алпар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Вешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.03	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5.38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

(Километара: сваког уторника и петка; сваке среде и суботе)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мушевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.35	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.43	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Вешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
83	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.35	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.18	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9.14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.21	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(Километара: сваке среде и суботе; сваке уторника и петка)

НАПОМЕНА. Приним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

✝

Тужним срцем јављамо свима сродницима и пријатељима, да нам се никад незаборављена мати

СТАНА СТОЈКОВИЋ

у 77. години живота свога после кратког боловања 23. маја о. г. у 12 сати у подне у вечност преселила. Тело миле нам покојнице опојано је 24. о. м. у 5 сати после подне и на ајмашком гробљу по обреду св. православне цркве предано матери земљи.

Лака јој црна земља и вечан спомен!

Не можемо пропустити, а да се најтоплије не захвалимо гг. свештенику поп-Божидару Поповићу и ђакону Милану Стоји, који су од своје добре воље учествовали при опелу; исто тако нека је највећа хвала српском певачком друштву које при опелу појаше, српској занатлијској задрузи као и свем грађанству, које својим присутством ову тужну свечаност увеличаше, те нам бол и тугу олакшаше.

У Новом Саду, 25. маја 1890.

Лаза Стојковић
син
са осталом породицом покојничином.

РЕД ПЛОВИДБЕ
помесног пароброда „Нимфе" од 21. маја о. г.

ИЗ КАМЕНИЦЕ У НОВИ САД:
Пре подне 4, 6, 8, $^3/_4$10 сати.
После подне 2, 4, 6, $^1/_2$8 сати.

ИЗ НОВОГ САДА У КАМЕНИЦУ:
Пре подне 5, 7, 9, 11 сати.
После подне 3, 5, $^1/_2$7, $^3/_4$8 сати.

ОГЛАСИ.

Weiße Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 11.45 per Meter — glatt und gemustert (ca. 150 versch. Qual.) — versendet roben- und stückweise porto- und zollfrei das **Fabrik-Depôt G. Henneberg** (k. k. Hoflif.), **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај на место српског народног вероисповедног учитеља у Араду предградске школе.

Плата је 500 фор. у месечним оброцима у напред, стан, који се састоји из 3 собе, 1 кујне, коморе, подрума и штале, са пространом баштом, осим тога 4 хвата дрва за своју потребу и 2 хвата за грејање школе, 30 фор. за чишћење и грејање школе и резање дрва.

Учитељу спада у дужност, да све школ. уредбом прописане учитељске дужности савесно извршује, да у цркви једну певницу држи и децу у црквеном појању обучава.

Од учитеља се тражи, да је потпуно вешт у мађарском језику.

Ако би се учитељ показао као вешт певац, уживаће још 100 фор. певачке награде, а ако би и за црквено-општинског перовођу способан био, уживао би 150 фор. перовођске плате.

Стечајници имају добро инструисане своје молбенице до 1. (13.) јула о. г. потписаном школском одбору поднети.

У погледу избора првенство ће имати они стечајници, који се спећини лично прикажу.

Из седнице местног школ. одбора држане у Араду 18. (20.) маја 1890. године.

Д. Продановић, председник школ. одбора. **Милош Станковић,** привр. перовођа. 3—3

КЊИЖАРА
ЛУКЕ ЈОЦИЋА
У НОВОМ САДУ
потребује једног **старијег помоћника који одма ступити може.** 1—3

ГАЛАНТЕРИЈСКА ТРГОВИНА
СВЕТОЗАРА БЕЛИЋА
У ЗЕМУНУ
потребује спомоћника и два практиканта. 1—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
Г. ГЕОРГИЕВИЋА
У НОВОМ САДУ
потребује спомоћника, који одма ступити може или ступање означити. Српски, немачки и мађарски говор нуждан је. 2—

АСФАЛТСКО ПОДУЗЕЋЕ
А. ПОПОВИЋА
У НОВОМ САДУ „КОД ДВА БЕЛА ГОЛУБА"
ћурчинска улица
препоручује се штов. публици за асфалтирање фајхтични зидова од кућа и соба по умереној цени. Са асфалтом рађени посао може се видити код г. Јоце Дере и г. Паје пл. Михајловића у месту. 2—3

СПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА
М. ПЕТКОВИЋА
У ИНЂИЈИ 3—3
потребује два млађа помоћника.

ПРЕПОРУКА.

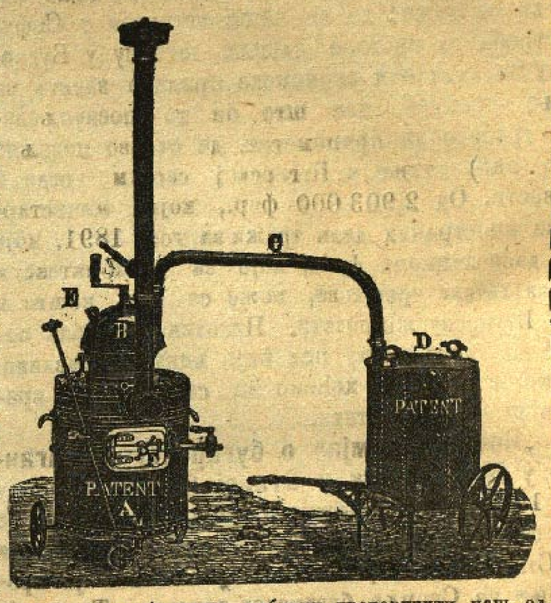

Част нам је пошт. публици препоручити наш, од нас пронађени казан за пециво ракије, који је бољи од свију досадањих казана. Да је доиста тако, сведочи и добивено право — **патент** — на 15 година, да само ми таки казан правити можемо.

У нашег казана су три велике врлине: 1) казан се не узиђава, но је у гвозденој пећи, која је на точкови и даје се премештати где год је потреба те се тако нашим казаном може свугде пећи и без ракицинице; 2) под нашег казана греје ватра у исти мах казан са свију страна, за то се нашим казаном врло брзо кува и даје се казаном до 200 литара лако 12—14 пута за 24 сата пећи, и 3) на нашем казану су врата херметично направљена, кроз која се испушта испечена материја.

Осим тога правимо казане и сваке друге врсте, као и котлове и сваковрсно посуђе и ствари, које спадају у нашу казанџиску струку.

Уједно јављамо сл. црк. општинама, да подижемо и покривамо торњеве било бакром било лимом. Ово смо радили већ у више општина на највеће задовољство, као што сведоче сведочбе, које смо добили од дотичних општина.

Надајући се, да ће пошт. публика врлине нашег казана и знати и моћи уважити, те да ће нас наруџбинама одликовати, јављамо, да ћемо сваком на захтевање наше ценовнике послати бесплатно, наруџбине пак извршићемо најтачније и најсолидније а по најнижој цени.

У Новом Саду о Спасову дну 1890.

Танасија Јовановић и син
казанџије.

СВЕДОЦБА.
ГОСП. ТАНАСИЈИ ЈОВАНОВИЋУ И СИНУ
казанџијама у Новом Саду.

Драги пријатељи!

Ја сам послати казан примио и будући да сам истим већ обавио пециво ракије, то вам ево јавити могу, да је казан по финанцијској мери 180 литара велик, ја пак сипам 130 литара комине а остало воде те добијам од једног казана 32—36 литара ракије јаке 18 гради; испечем 13, а кад се пожурим и 14 казана за 24 сата. О казану друго вам немам писати, до да сам потпуно задовољан, како море бити.

Ја вас најљубезније поздрављам и јесам вам добро желећи

Сима Н. Ковачевић с. р.

Мостар 10. децембра 1889. 4—5

Најјефтиније, најбоље, најопробаније за премазивање дрвенарије у мркој боји

Бартелов оригинални карболинеум
чува стално

њиме премазане тарабе, шупе, магазине, кола, пољопривредне алате, патосе итд. од трулења, гљива, маховине и инсеката. У шталама дејствује десинфикујући. 1 клгрм доста је на 6 квадр. метара. Проспекти бадава. Каквоћа ненадмашна, гарантована. 5 клгрма за пробу стаје 1 фор. 50 нов., 100 клгрма 16 фор. из Беча.

Карболне киселине, карболног креча, коломаза јефтина.

Михајла Бартел и др. хемијске фабрике у **Регенсбурту—Бечу, X. Keplergasse Nr. 20.** (Основане 1781.) 2—12

Поправљене швајцарске ПИЛУЛЕ
од др. Бранта, у Ст. Галену (Швајцарска.)

Најпријатније и најјефтиније средство против **затвора**. Главни саставни део је **cascara sagrada** биљна материја, коју су **препоручили** први медицински ауторитети, као: проф. др. **Сенатор** у Берлину, др. **Томзен** у Париву и проф. др. **Масини** у Базелу. Ове изврсне пилуле могу се добити скоро у свима апотекама по 40 н. и 70 н. кутија. Треба пазити на овај жиг.

Главни депо: Апотека Ф. Крижана у Кромјерижу (Kremsier) у Моравској. 21—27

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

28—

Власник и издавалац Славко Свет. Милетић. Одговорни уредник Васа Милутиновић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.